

KVALITETA USPOSTAVE INTERNIH KONTROLA KROZ PRIMJENU COSO MODELA PROCJENE RIZIKA

QUALITY OF ESTABLISHMENT OF INTERIOR CONTROLS WHEN APPLYING THE RATE OF RISK ASSESSMENT MODEL

Branka Vukoja, Ilinka Unković,
Antonio Vukoja i Tijana Unković Milojević

REZIME

Unutarnja kontrola sastoji se od pet međusobno povezanih komponenti koje su integrirane u proces upravljanja. Iako se komponente unutarnje kontrole mogu primijeniti na sve subjekte, male i srednje organizacije mogu ih provesti drugačije nego one velike.

Komponente su: kontrolno okruženje, procjena rizika, kontrolne aktivnosti, informacije i komunikacije te nadzor. Interna kontrola može pomoći organizacijama da ostvare svoje performanse i ciljeve profitabilnost uz sprečavanje gubitaka resursa te može doprinjeti pouzdanom financijskom izvještavanju, u skladu sa propisima, čime se izbjegavaju štetne posljedice.

Ocjena učinkovitosti sustava internih kontrola temelji se na COSO okviru, općeprihvaćenom modelu u znanstvenoj i stručnoj literaturi za oblikovanje i procjenu internih kontrola.

Gljučne riječi: rizik, procjena rizika ,kontrola, sustav internih kontrola, COSO model

ABSTRACT

Internal control consists of five interconnected components that are integrated into the management process. Although internal control components can be applied to all subjects, small and medium-sized organizations can implement them differently than large ones.

The components are: control environment, risk assessment, control activities, information and communication, and monitoring. Internal control can help organizations achieve their performance and profitability goals by preventing resource losses and can contribute to reliable financial reporting in accordance with regulations, thus avoiding adverse consequences.

The assessment of the efficiency of the internal control system is based on the COSO framework, a generally accepted model in the scientific and professional literature for designing and evaluating internal controls.

Keywords: risk, riskassessment, control, internalcontrol system, COSO model,

1. POJAM I ZNAČAJKE SUSTAV INTERNE KONTROLE

Kako bi se osiguralo nesmetano poslovanje poduzeća, neometani rast i zaštita vlasnik kapitala, svako poduzeće ima potrebu za razvijenim sustavom interne kontrole. U literaturi se javljaju brojne definicije interne kontrole, no u samoj osnovi i obuhvatu sadržaja one su slične. Interna kontrola se može definirati kao „metode i postupci ugrađeni u organizaciju poduzeća, a usvojeni od menadžmenta, kako bi osigurali neometano djelovanje svih poslovnih funkcija poduzeća.

Međunarodni revizijski standardi (MRevS) prezentiraju internu kontrolu kao postupak koji je oblikovan od strane menadžmenta u svrhu postizanja ciljeva poslovnog subjekta u vezi s pouzdanim financijskim izvješćivanjem, učinkovitim i uspješnim poslovanjem i udovoljavanjem primjenjivih zakona i regulativa.

Pojedine definicije su orijentirane na ukazivanje važnosti sudjelovanja Upravnog odbora, uprave i ostalog osoblja u svim organizacijskim jedinicama u procesu interne kontrole. Kako je već navedeno, interna kontrola obuhvaća široki spektar radnji i postupaka koji uključuju cijelu organizaciju u cilju neposrednog doprinosa kvaliteti poslovanja, efektivnosti i efikasnosti, te uvođenje preventivnih kontrolnih postupaka. Drugim riječima, interna kontrola posjeduje sljedeće značajke:

1. Interna kontrola je proces, odnosno skup aktivnosti koje nisu sebi same svrhom nego ih treba shvatiti kao sredstvo za ostvarivanje postavljenih ciljeva,
2. Internu kontrolu provode ljudi na svim razinama organizacije,

1.1. Interna kontrola osigurava razumno, ali ne i apsolutna uvjerenje

Interna kontrola uspostavlja se radi ostvarivanja nekih ciljeva.

Iz definicija i značajki interne kontrole vidljivo je kako se radi o sustavu kontrolnih, organizacijskih i drugih postupaka koji se provode radi ostvarivanja sljedećeg:

- provođenja poslovne politike usvojene od menadžmenta,
- zaštita imovine poduzeća,
- preventivnog djelovanja i naknadnog otkrivanja prijevara i pogrešaka,
- osiguravanja točnosti, valjanosti i sveobuhvatnosti računovodstvenih evidencija,
- omogućavanja pravodobne pripreme vjerodostojnih financijskih informacija.

1.2. Komponente sustava interne kontrole

Interna kontrola u suvremenim uvjetima ne obuhvaća više samo računovodstveno financijski podsustav, nego se ugrađuje u cjeloviti poslovni proces. Sukladno navedenom, može zaključiti kako struktura sustava interne kontrole obuhvaća nadzor nad svim poslovnim procesima. Iz prethodnih činjenica proizlazi kako se sustav internih kontrola sastoji od sljedećih međusobno povezanih i uvjetovanih komponenti:

1. okruženje ili uvjeti u kojima se provodi kontrola,
2. procjena rizika,
3. kontrolne aktivnosti,
4. informacije i komunikacija,
5. nadzor

Okruženje ili uvjeti u kojima se provodi interna kontrola se uvelike odražava na ponašanje i odluke menadžmenta poduzeća, direktora itd. Prije svega na uvjete u kojima se odvija kontrola utječu brojni čimbenici kao što su: poštenje, etičke vrijednosti, profesionalnost, stil vodstva uprave, funkcioniranje pojedine služne poduzeća, postupak organiziranja poslovnog procesa, prijenos odgovornosti itd.

Kontrolne aktivnosti podrazumijevaju politike i postupke kojima se osigurava da se sve potrebe radnje u svezi s upravljanjem rizicima poduzete u ostvarivanju ciljeva poduzeća. Ove aktivnosti trebaju biti usmjeriti na provjeru računovodstvenih sustava, kontrolu informacijskih sustava, fizičku kontrolu i kontrolu podjele dužnosti. Informacijski i komunikacijski sustav omogućava detaljno i pravodobno izvješćivanje o poslovnim transakcijama. Takav sustav mora zadovoljavati šest revizijskih ciljeva: postojanje, potpunost, točnost, razvrstavanje, vremensko usklađivanje, odlaganje i zbrojno prikazivanje.

Aktivnosti nadzora i konstantno provjeravanje učinkovitosti interne kontrole su postupci koji osiguravaju ostvarivanje ciljeva poslovnog subjekta. Nužno je procjenjivati menadžment i ostale pojedince u poduzeću koji su zaduženi za provođenje interne kontrole. Ovo upućuje kako

nije dovoljno samo uspostaviti internu kontrolu, nego je nužno i sustav interne kontrole i sve sudionike sustava nadzirati. Uz to, neophodno je osigurati kontrolni mehanizam koji bi svakodnevno na raspolaganje davao potrebne informacije o djelovanju i radu sustava nadzora. Komponente sustava interne kontrole jednako tumači i organizacija COSO (eng. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission), koja je nastala 1985. godine kao inicijativa pet društava privatnog sektora u svrhu pružanja smjernica o organizacijskom upravljanju, menadžmentu rizika unutar društava, internoj kontroli, poslovnoj etici, te prijevarama.

Već naveden komponente interne kontrole :

1. okruženje kontrola,
2. postupci poslovnog subjekta za procjenu rizika,
3. informacijski sustav i komunikacija,
4. kontrolne aktivnosti, te
5. monitoring kontrola,

Kontrolno okruženje COSO modela, koje je predstavljeno podrazumijeva postojanje različitih vrsta kontrola. Riječ je o klasifikaciji vrsta kontrola na „tvrdu“ kontrolu, koja se sastoji od organizacijske strukture, dodjeljivanje ovlasti i odgovornosti, te politike ljudskih resursa i prakse i „meku“ kontrolu, koja uključuje etiku, kompetencije, upravljane i operativni stil.

2. ULOGA INTERNE KONTROLE

Internu kontrolu čine svi mehanizmi i procedure koje konstantno pokrivaju sve aktivnosti lica i doprinose njegovom efikasnom i sigurnom funkcioniranju. Interna kontrola uključuje preventivne i otkrivajuće kontrole koje su koncipirane tako da osiguraju ostvarenje sljedećih ciljeva:

- konzistentne realizacije poslovne strategije uz efikasno korištenje raspoloživih resursa,
- identifikacija i upravljanje rizicima na redovnoj osnovi i čuvanje sredstava, pouzdanosti i cjelovitosti podataka koji su potrebni da bi se utvrdila financijska situacija lica i kako bi se točno i na vrijeme pripremili pouzdani financijski izvještaji,

Učinkovite interne kontrole nad financijskim izvještavanjem (“interne kontrole”) potkrepljuju uvjerenje da tvrtke produciraju pouzdane javno objavljene financijske izvještaje koje investitori koriste u donošenju investicijskih odluka.

Najčešća područja gdje se mogu očekivati manjkavosti procesa i/ili dokumentiranosti revizije internih kontrola *risk-based* pristupom jesu:

2.1. Procjena rizika i revizija internih kontrola

Procjena rizika je ključan element pristupa top-down (odozgo prema dolje) i to je temelj cjelokupnog procesa revizije u reviziji internih kontrola nad financijskim izvještavanjem. Razumijevanje tijeka transakcija i identificiranje rizika značajno pogrešnih prikaza (uključujući i moguće pogrešne prikaze koji mogu nastati i vjerojatne izvore istih) je neophodno za revizore kako bi odabrali odgovarajuće kontrole za testiranje i ocijenili da li ta kontrola adekvatno umanjuje rizike. Primjeri područja na koja se treba usredotočiti uključuju:

- razmatranje da li pregled kontrola ili druge detektivne kontrole adekvatno umanjuju rizike značajnih pogrešnih prikaza,
- stjecanje razumijevanja mogućih izvora potencijalnih pogrešnih prikaza koji se odnose na značajna stanja ili objave,
- razmatranje da li su komponente značajnih stanja ili objava podložni različitim rizicima; stoga, revizor bi trebao odabrati i testirati različite kontrole kako bi podržao zaključak da li kontrola adekvatno umanjuje rizik na stanju ili objavi,
- razmatranje da li je rizik značajnih pogrešnih prikaza u konsolidiranim financijskim izvještajima povezan s lokacijom subjekta ili s poslovnom jedinicom na drugoj lokaciji

i procjenjivanje da li su subjektovi sustavi i kontrole dosljedno ustrojani i implementirani na tim lokacijama.

2.2. Odabir kontrola za testiranje:

Revizor treba odabrati kontrole koje su, pojedinačno ili u kombinaciji, namijenjene za umanjenje utvrđenih rizika značajnih pogrešnih prikaza. Kontrola mora biti testirana upravo kako bi se pribavilo dokaze o njenoj učinkovitosti; revizor ne može samo zaključiti da je kontrola na snazi, jer dokaznim postupcima nisu otkriveni nikakvi pogrešni prikazi.

2.3. Testiranje upravljačkih kontrola:

Revizori često odabiru i ispituju upravljačke kontrole u revizijama internih kontrola nad financijskim izvještavanjem. Kao i kod drugih vrsta kontrola, revizor treba obaviti postupke za stjecanje dokaza o tome da su ustrojene upravljačke kontrole i da djeluju ka sprečavanju ili otkrivanju pogrešnih prikaza.

Neke upravljačke kontrole djeluju na razini preciznosti koja će pravovremeno spriječiti ili otkriti značajna pogrešna prikazivanja. Čimbenici koji mogu utjecati na razinu preciznosti uključuju:

- Cilj upravljačke kontrole,
- Razina agregacije ili dezagregacije,
- Dosljednost izvedbe,
- Korelacija s relevantnim tvrdnjama,
- Predvidljivost očekivanja,
- Kriteriji istraživanja.

Uz procjenu preciznosti, ocjenjivanje ustroja upravljačkih kontrola općenito uključuje stjecanje razumijevanja i vrednovanje sljedećeg:

- Da li kontrola zadovoljava odgovarajući kontrolni cilj,
- Korake pri identificiranju, istraživanju i rješavanju značajnih odstupanja od očekivanja,
- Nadležnost i ovlasti onih koji obavljaju kontrolu,
- Učestalost obavljanja kontrole,
- Podaci korišteni u pregledu.

Potvrda da je pregled potpisan sama po sebi pruža malo ili nimalo dokaza o učinkovitosti kontrola.

2.4. Razmatranja informacijske tehnologije (IT), uključujući iz sustava generirajuće podatke i izvještaje:

Revizor bi trebao dobiti razumijevanje subjektivih sustava informacijske tehnologije relevantnih za financijsko izvještavanje i razmatrati ih pri procjeni rizika značajnih pogrešnih prikazivanja. To uključuje dobivanje razumijevanja obuhvata ručnih kontrola i automatskih kontrola koje koristi subjekt, uključujući i opće informacijsko-tehnološke kontrole koje su važne za učinkovito djelovanje automatiziranih kontrola. Revizor također treba steći razumijevanje specifičnih rizika subjektivih internih kontrola nad financijskim izvještavanjem koji proizlaze iz IT-a.

Ako odabrana kontrola koristi iz sustava generirane podatke ili izvještaje, učinkovitost kontrole dijelom ovisi o kontrolama nad točnošću i potpunosti iz sustava generiranih podataka ili izvještaja.

2.5. “Roll-forward” kontrola testiranih na datum prije kraja razdoblja:

Iako revizor izražava mišljenje o internim kontrolama nad financijskim izvještavanjem na određeni datum, revizor se može odlučiti testirati neke važne kontrole u tijeku godine. Kad revizor testira kontrole na datum prije kraja razdoblja, on bi trebao obaviti postupke “roll-forwarda” kako bi se ažurirali rezultati testiranja obavljenih prije datuma kraja razdoblja. Prilikom kreiranja postupaka “roll-forwarda”, revizor razmatra ostale čimbenike kao što su

značajnost rizika povezanih s kontrolom, duljina “roll-forward” razdoblja i opseg testiranja na datum prije kraja razdoblja.

2.6. Korištenje rada drugih

Revizor može koristiti rad drugih (npr. interne revizije) kao dokaz o učinkovitosti odabranih kontrola, ali mora procijeniti opseg korištenja rada drugih. Opseg u kojem se rad drugih može koristiti ovisi o riziku povezanim s kontrolom koja se ispituje te o stručnosti i objektivnosti osoba čiji rad revizor planira koristiti.

2.7. Ocjenjivanje uočenih kontrolnih nedostataka:

Kontrolni nedostaci također mogu biti identificirani tijekom revizije financijskih izvještaja. Revizor treba procijeniti da li je pogrešno prikazivanje podataka otkriveno u dokaznim postupcima moglo promijeniti prosudbe revizora o učinkovitosti kontrola. Revizor također treba ocijeniti ozbiljnost svakog kontrolnog nedostatka kojeg je uočio kako bi se utvrdilo da li je nedostatak pojedinačno ili u kombinaciji s drugim nedostacima, uključujući kontrolne nedostatke koji su uočeni u odnosu na opće IT kontrole, značajan.

3. COSO OKVIR I EU PRAVNA STEČEVINA

1980. američko gospodarstvo je pretrpilo nekoliko skandala vezanih uz štedno-kreditne zadruge (S & Ls – Savings&LoansCrisis).

Javno mnijenje i zainteresirani regulatori zahtijevali su promjene kako bi se spriječilo da se

takve vrste katastrofa ponovno pojave. Kao rezultat toga 1985. formirano je Nacionalno povjerenstvo za prijevarno financijsko izvještavanje kako bi se proučili uzročni čimbenici koji mogu dovesti do financijske prijevare te kako bi se razvile preporuke za javna poduzeća, neovisne revizore, Komisiju za vrijednosne papire (SEC) te druga regulatorna tijela i obrazovne institucije.

Jedan od glavnih zaključaka povjerenstva bio je da je najbolji način za sprječavanje velikih financijskih prijevara poboljšanje internih kontrola.

Slika 1. COSO MODEL (preuzeto OD FMC Hrvatska)

COSO model internih kontrola

COSO definira interne kontrole kao proces kojeg provodi menadžment, dizajniran kako bi osigurao prihvatljivo jamstvo za ostvarivanje ciljeva u:

1. djelotvornosti i učinkovitosti poslovanja,
2. pouzdanosti financijskog izvještavanja i
3. usklađenosti važećih zakona i propisa.

COSO model internih kontrola koristi pet elemenata internih kontrola:

1. kontrolno okruženje,
2. procjena rizika,
3. kontrolne aktivnosti,
4. informiranje i komuniciranje te
5. monitoring.

3.1. Kontrolno okruženje

Koliki je rizik pogrešnog prikazivanja koji se pojavljuje u subjektu i njegovom okruženju? Element kontrolnog okruženja je prikaz internih kontrola iz perspektive subjekta, uključujući i okruženje za poslovne procese i kontrole koje se kreira interno te utjecaje okruženja na sposobnost da se uspostavi i/ili održava učinkovit sustav internih kontrola.

Neki od načina na koji kontrolno okruženje može biti procijenjeno s obzirom na rizike povezane s kontrolnim okruženjem uključuju:

- Komunikacija i provedba integriteta i etičkih vrijednosti,
- Predanost kompetentnosti,
- Sudjelovanje onih koji su zaduženi za upravljanje,
- Filozofija i stil menadžmenta,
- Organizacijska struktura,
- Dodjela ovlasti i odgovornosti,
- Politike i prakse upravljanja ljudskim potencijalima,
- Industrijski čimbenici.

Slika 2. COSO piramida (preuzeto od FMC Hrvatska)

Razmatranje navedenih elemenata COSO modela je vrlo vrijedno financijskim revizorima. Financijski revizori su dužni steći razumijevanje o subjektu i njegovom okruženju, kako bi se utvrdio rizik pogrešnog prikazivanja povezan s tim aspektom financijskih izvještaja, a COSO model je iznimno vrijedan kao alat za to.

3.2. Procjena rizika

Aspekt procjene rizika u COSO modelu, općenito, odnosi se na sposobnost Društva da pravilno procijeni rizike i da, glavne (“značajne”) rizike, ublaži na prihvatljivu razinu, primjenom kontrola. Neki od raznih načina na koji se subjekt može suočiti s rizikom te stoga i područja u kojima treba razvijati kontrole i/ili postupke koji pozitivno utječu na subjektov sustav kontrola su:

- Promjene u radnom okruženju,
- Novo osoblje,
- Novi ili obnovljeni informacijski sustavi,
- Brzi rast,
- Nova informatička tehnologija,
- Novi poslovni modeli, proizvodi ili aktivnosti,
- Korporativno restrukturiranje,
- Proširenje inozemnog poslovanja,
- Nove računovodstvene objave.

Ako menadžment subjekta nije aktivan u procjeni i ublažavanju rizika, ovaj će aspekt kontrolnog sustava biti manjkav u određenoj mjeri.

3.3. Informiranje i komuniciranje

Informacije financijskog izvještavanja ne samo da bi trebale biti pouzdane, nego i trebaju biti pravodobno i točno komunicirane prema menadžerima i donositeljima odluka. Dakle, u cjelini, ovaj se vid kontrole suočava s učinkovitom komunikacijom i prosljeđivanjem informacija iz sustava financijskog izvještavanja te kontrolama koje te aktivnosti čine učinkovitima.

Neki od brojnih načina na koji informiranje i komuniciranje može biti procijenjeno s obzirom na rizike povezane s tim aktivnostima su:

- Sustavi za podršku identifikaciji, snimanju i razmjeni informacija u formi i vremenskom okviru koji će omogućiti osoblju da obavi svoje dužnosti,
- Informacije financijskog izvještavanja,

- Informacije internih kontrola,
- Interna komunikacija,
- Vanjska komunikacija.

3.4. Kontrolne aktivnosti

Kontrolne aktivnosti su stvarne kontrole. Neki od raznih načina za procjenu kontrolne aktivnosti uključuju:

Opće kontrole:

- Politike i postupci koji se odnose na pruženu uslugu/prodan proizvod
- Kontrole nad podrškom (posebice nad računalnim sustavima i operacijama, mrežama, itd.),
- Promjene sustava povezane s temeljnim poslovnim procesima,
- Zaštita okoliša,
- Razvoj aplikacija, održavanje i dokumentiranje,
- Sigurnost informacija,
- Oporavak od katastrofe.

Primijenjene kontrole:

- Testovi kontrola,
- Kontrole ugrađene u raznim aplikacijama kako bi se zadovoljilo politike i postupke menadžmenta za obavljanje poslovnih procesa.

Fizičke kontrole:

- Odobrenje postupka,
- Razdvajanje dužnosti (ako je primjenjivo, i kod IT osoblja),
- Nadzor,
- Revizijski trag,
- Pristup kontrola sustavu i podacima,
- Neovisne provjere (izvješća uspješnosti, neovisni pregledi, revizije, prijave pogrešaka (tzv. errorlogs), itd.).

3.5. Monitoring

Da li subjekt ima sustav praćenja aktivnosti kako bi se kontinuirano vrednovala i poboljšavala učinkovitost njegovih internih kontrola?

Monitoring, kao što je već spomenuto, se odnosi na sposobnost subjekta da prati učinkovitost kontrola, dok se svakodnevno obavlja poslovanje, samostalno i u suradnji s drugim kontrolama. Neki od brojnih načina ocjenjivanja kontrola nad monitoringom učinkovitosti kontrola s obzirom na rizik povezan s tim aktivnostima su:

- Kontinuirane i zasebne procjene internih kontrola nad financijskim izvještavanjem,
- Prepoznavanje nedostataka i izvještavanje o njima,
- Procjena kvalitete izvedbi internih kontrola kroz vrijeme,
- Postavljanje postupaka kako bi se po potrebi izmijenio kontrolni sustav (dodavanje, izmjena, brisanje postupaka),
- Osiguravanje učinkovitog upravljačkog pregleda stanja kontrolnog sustava,
- Provjera nedostataka sustava monitoringa, koji teži tome da omogući ljudima da smanje pažnju na kontrole,
- Korištenje relevantnih vanjskih podataka ili neovisnih promatrača,
- Analiziranje ciljeva kontrole i njihovih povezanih kontrolnih aktivnosti,
- Pregled promjena kontrola od datuma posljednjeg izvještaja ili u posljednjih 12 mjeseci.

4. METODE KAKO PROCIJENITI RAZINU RIZIKA

Prije primjene COSO modela u vrednovanju internih kontrola nužno je proći proces od dva koraka kojeg koriste revizori u procjeni rizika. Interna revizija se sastoji od revizijskih

postupaka usmjerenih na pitanja razvijena u skladu s ciljem – financijsko izvještavanje. Krajnji rezultat je općenito vrednovanje kontrola i njihovih učinkovitosti u ublažavanju rizika značajnog pogrešnog prikaza u financijskim izvještajima. Prvi korak je razviti postupke koji pružaju informacije i/ili dokaze za pomoć revizoru u otkrivanju i razjašnjavanju područja rizika. Postupci u ovoj fazi pružaju dokaze internom revizoru da je prisutan rizik u pojedinim područjima od interesa, npr. kontrolno okruženje, subjekt i njegovo okruženje ili poslovni procesi. COSO model pruža neka područja interesa (ili ciljeve), koji će vjerojatno biti relevantni za internu reviziju internih kontrola.

Ta područja su podijeljena u pet tema (COSO elemenata) s potencijalnim podtemama za svaki element. Na primjer, tema od interesa za interne kontrole u cjelini je kontrolno okruženje (COSO). Podtema tog elementa je komunikacija te provedba integriteta i etičkih vrijednosti.

Iako neće svi aspekti svakog od pet elemenata biti ovdje prikazani, slijedi nekoliko specifičnih prikaza.

Dok se još puno toga može napisati o primjeni COSO modela, nadamo se dva primjera iznad ilustriraju kako primijeniti COSO u upravljanju rizicima i učinkovitost korištenja COSO modela za procjenu internih kontrola.

5. ZAKLJUČAK

Interni revizor će se u velikoj mjeri oslanjati na pregledu politika i postupaka u ispunjavanju obveza vezanih uz standarde upravljanja rizicima. Interni revizor se želi uvjeriti da rukovodstvo ima strateški pogled i da koristi interne kontrole. To počinje s politikama i procedurama te se proteže kroz praćenje (COSO) i donošenje odluka vezano za financijsko izvještavanje i interne kontrole (primjerce, koji je stručnjak u internim kontrolama i kako se to znanje pretače u primjenu i u temeljne poslovne procese).

Interni revizor će izbalansirati sve dokaze kako bi odredio konačne ukupne ocjene razine rizika u pet područja COSO modela. Čak i unutar modela, snage u nekim elementima mogu ublažiti slabosti u drugim elementima.

Učinkovito koristiti COSO model internih kontrola kako bi točno procijenio učinkovitost internih kontrola i sposobnost umanjavanja rizika pogrešnog prikaza u financijskim izvještajima.

6. LITERATURA

- [1] Damodaran, A. (2006), Damodaran on valuation: Security Analysis for Investment and Corporate Finance, 2nd ed. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- [2] Mikerević, D.: Principi i praksa procjene vrijednosti poduzeća Finrar d.o.o. i Financing d.o.o., Banja Luka, 2009.
- [3] Orsag, S.: Vrednovanje poduzeća, Infoinvest, Zagreb, 1997.
- [4] Rodić J.: Poslovne financije i procenavrednosti poduzeća, Ekonomika, Beograd, 1993.
- [5] Shanon P. Partt: Valing a business, The Analysis and Appcaisal of Closely Hed companies, Second Edition, Dow Jones-Irwin Homewod, Illinois, 1989.
- [6] Vukoja B.: Korporativno izvještavanje revizija i analiza, GrafotisaK Grude 2016
- [7] Zakon o finansiranju institucija BiH (Službeni glasnik BiH br. 61/04, 49/09 i 42/12)
- [8] Pravilnik o zajedničkim kriterijumima za organizovanje i standardima i metodološkim uputstvima za postupanje i izveštavanje interne revizije u javnom sektoru (Sl. glasnik RS br. 99/2011)
- [9] Pravilnik o obliku, sadržaju, načinu popunjavanja i predaji izjave o fiskalnoj odgovornosti
- [10] Priručnik za finansijsko upravljanje i kontrolu u institucijama BiH